

Önceki yazılardan birisinde Arnavutluk hakkında araştırma yapacağımı ve Yugoslavya incelenmeden bunun eksik kalacağını anladığımı yazmıştım. Arnavutluk hakkında sınırlı kaynak bulunmasına karşın, Yugoslavya hakkında İngilizce ve Almanca sayısız kaynak bulunuyor. Bunları nasıl okuyacaksınız, sorun buradadır.

Her araştırma soruyla başlar; bu ülkelerle ilgili olarak somut neleri öğrenmek istiyorsunuz? Bir konuda sorular sorabilmek için konuyu genel hatlarıyla kavramış olmanız gerekir. Ardından araştırma bu soruların cevaplarını aramaya yönelir ve hedefiniz somutlaşır.

Bu belirleme önemlidir. Mesela sadece ben değil çok sayıda kişi de mutlaka reel sosyalizmin çözümlenme nedenlerini merak etmiştir. Soru belli ama araştırmaya nereden başlayacaksınız, bunun da belirlenmesi gerekir.

Tarih sondan başa doğru okunur. Bunu bilmek önemlidir. Kendini marksist olarak değerlendiren çok sayıda kişi bunu maalesef bilmez. Marx kapitalist toplumu, feodal toplumdan başlayarak incelememiş; önce zamanının kapitalist toplumunu ve buradan geriye giderek feodal toplumu incelemiştir.

Reel sosyalizmin incelenmesinde de başlangıç noktası sosyalizm sonrası kapitalizm ve bunun nasıl ortaya çıktığı olmalıdır. Reel sosyalizmin incelenmesine Ekim devriminden başlarsanız, o büyük tarihin içinde kaybolursunuz. Nitekim çok sayıda arkadaşın başına da bu gelmiş, bir türlü sona gelememişlerdir.

Sosyalizm sonrasındaki kapitalizmi incelediğiniz zaman bu ülkelerdeki burjuvazinin önceki toplumda nasıl oluştuğunu sormak zorunda kalırsınız ve daha da somutlaşarak devam edersiniz.

Sosyalist ülkelerde burjuvazinin komünist partilerinden doğduğunu ilk savunduğum zaman –yaklaşık 20 yıl kadar önceydi- “olur mu öyle saçma şey,” denilmişti ama aradan zaman geçtikçe ve konuyla ilgili bilgiler arttıkça itirazlar da kesildi.

Bu arada ben de sosyalist ülkelerle ilgili olarak iyi yazılmış biyografilerin önemini anladım. Tanınmış önderler hakkında biyografi fazlasıyla bulunuyor ama iyilerini seçmek gerekiyor. Aşırı bir örnek olarak Stalin biyografileri verilebilir. Kimisine göre Stalin yere göğe sığdırılmayacak kadar büyüktür, kimisine göre ise kan içici bir canavardır.

Stalin ikisi de değildir.

Çok eskiden Müslümanlıkta Allah anlayışıyla ilgili nerede olduğunu hatırlamadığım bir metin okumuştum. Bu metne göre Allah bütün sıfatların sahibiydi. Ya da iyi ve kötü aklınıza gelebilecek bütün sıfatlar Allah'ta yerini bulurdu.

Bence gerçekçi bir değerlendirmeydi, Allah tanımı gereği hiçbir özelliği dışında bırakmamalıdır.

Stalin büyük eksileri ve büyük artıları olan biridir; çok sayıda iyi ve kötü sıfatı politik yaşamında sergilemiştir. İyi veya kötü bir yanı alarak genelleme yapılamaz.

Biraz da rastlantı sonucu çok sayıda Tito biyografisi arasında iyi bir kitap buldum. Yazarı ne komünist ne de anti komünist, olabildiğince objektif değerlendirme yapıyor.

Çok sayıda kitabı belirli bölümleri atlayarak okurum çünkü başka kitaplarda okumuşumdur, tekrara gerek yoktur. Bu kitabın ise yüzde 90'ından fazlasını okuyorum diyebilirim, bitmek üzeredir.

Tito 20. yüzyılda kendini komünist olarak tanımlayan, hem Hitler'e hem de Stalin'e başarılı

olarak karşı çıkmış tek kişidir. Nazi Almanya'sına karşı partizan olarak savaşmış, savaştan sonra da ülkesinin atacağı hemen her adımı SSCB'ye danışmayı ve onay almayı reddettiği için Komünform'dan çıkarılmıştır. Stalin'e yönelik olarak, "Bize saldırırsanız savaşırız," diyebilmiş ve ülke içinde büyük destek bulmuştur.

Bu kitapta döneme ait önemli anlatımlar bulunuyor. Bunlarla birlikte Yugoslavya ile ilgili soruları somut formüle edebiliyorum diyebilirim.

Yugoslavya Nazi ordularının istilasından büyük oranda partizan savaşıyla kurtulmuş, Kızıl Ordu'ya gerek kalmamıştı. Yugoslav Komünist Partisi SSCB ile araları açılıncaya kadar Stalin'i büyük önder olarak kabul etmişti.

Bunu sonraki yazılara bırakıp Tito'nun Stalin hayatta iken yaptığı bir konuşmadan kısa bir bölümü aktarayım.

Tito grip olmuş ve bunu açıklarken şöyle diyor: "Üşüttüm. Aslında Yugoslavya yöneticilerinin hasta olmaya hakları yoktur, Komünform bizi hemen eleştirecektir. Stalin ise öksürdüğü zaman marksizm-leninizme katkı yapmış sayılır!